

ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM V PRAZE V ROCE 1987

Zdeněk Dragoun a kolektiv

V Pražském sborníku historickém XXI jsme oznámili, že zprávy o archeologických výzkumech věnovaných problematice počátků a vývoje pražské středověké sídelní aglomerace budou publikovány v pravidelném dvouletém intervalu. Přesto zařazujeme výjimečně shrnutí archeologických výzkumů za rok 1987. Tak bude umožněno zahájit v dalších ročnících již pravidelné střídání výběrové bibliografie pragensí a archeologické kroniky.

V r. 1987 pokračovaly archeologické výzkumy Archeologického ústavu ČSAV (AÚ ČSAV) na obou hradištích historického jádra Prahy - na Pražském hradě a Vyšehradě. Již při letném pohledu na výčet realizovaných akcí je nutné vyzdvihnout činnost kolektivu pracovníků AÚ ČSAV, kteří v čele s J. Frolíkem prováděli kromě dlouhodobého plošného odkryvu na Jiřském náměstí ještě v nedávné době nebývalý počet záchranných výzkumů, pokrývajících téměř celou plochu Pražského hradu. Soustředění na obě tyto lokality, klíčové pro počáteční vývoj Prahy, a na důsledné zpracování starších výzkumů AÚ ve vlastním městě mělo za následek, že na otázky podhradního vývoje Prahy i jejího zemědělského zázemí se v r. 1987 soustředila téměř výhradně zbývající dvě pražská archeologická pracoviště - Muzeum hlavního města Prahy (MMP) a Pražské středisko státní památkové péče a ochrany přírody (PSSPPOP).

Podobně jako v minulých letech je možné i v r. 1987 konstatovat zintenzívnění archeologického výzkumu levobřežní partie historického jádra Prahy. Vedle dokončení rozsáhlých výkopů na parcele domu čp. 425/III na Újezdě (MMP) se pozornost pracovníků PSSPPOP soustředila na oblast Janského vršku, vstupujícího do počátků komplexní rekonstrukce. Pokračoval zde výzkum rotundy sv. Jana Křtitele v osadě Obora, jejíž počátky je možné posunout hluboko do 9. stol. V náročných podmínkách dále probíhal záchranný výzkum v domech Břetislavovy a Vlašské ulice, který v neatraktivních, enormně hlubokých sondách přináší cenné prameny pro poznání vývoje osídlení v těsné blízkosti malostranských přemyslovských hradeb. Výsledky těchto akcí byly doplněny řadou zjištění získaných při úpravách inženýrských sítí na Malé Straně i výzkumem v tělocvičně Tyršova domu.

Na ploše Starého Města byl odborníky MMP dokončen plošný výzkum v sousedství Tylova divadla na Ovocném trhu, spojený se záchranným výzkumem na nedalekém staveništi, které je situováno v místech průběhu staroměstské fortifikace. Pracovníci PSSPPOP dokončili drobnější záchranné akce související s dokončením I. etapy Královské cesty a věnovali se i zjišťovacím výzkumům v interiérech rekonstruovaných budov, rovněž vesměs umístěných na trase Královské cesty.

Otázky zemědělského zázemí středověké Prahy řešily záchranné výzkumy MMP, soustředěné v r. 1987 na oblast dnešní Prahy 9. Výzkumové akce v Hostavicích a na katastru Horních Počernic přinesly zjištění lokalit s počátky osídlení v první polovině 13. stol. a pravděpodobnou lokalizaci zaniklé středověké osady Babice.

Tyto tendence archeologického výzkumu Prahy je možné reálně předpokládat i pro budoucí období. Systematický výzkum Pražského hradu a Vyšehradu není ani zdaleka dokončen a rekonstrukci oblasti Janského vršku je možné považovat za dlouhodobou akci s nezbytným prováděním archeologického výzkumu v předstihu i v průběhu stavby. Mozaiku záchranných výzkumů na Malé Straně jistě obohatí rekonstrukce příslušné partie Královské cesty. Na

Starém Městě očekáváme spíše jen drobnější výzkumy v souvislosti s rekonstrukcí jednotlivých objektů, zejména na trase s velkým zájmem sledované Královské cesty. Zde je možné očekávat v následujících etapách užší spolupráci mezi investorem, stavbaři a archeologickými pracovišti, než tomu bylo v její první etapě, která nejen nebývalým pracovním tempem, ale i enormně krátkými lhůtami mezi vypracováním projekčních podkladů a jejich realizací poskytovala archeologickému výzkumu méně prostoru, než bylo třeba.

Hovoříme-li ale na Starém Městě pouze o drobnějších výzkumech, pak je třeba připomenout ještě jednu eventualitu, která by tento předpoklad zcela popřela. Ukončená architektonická soutěž na dostavbu Staroměstské radnice totiž vede k nutnému připomenutí časově i plošně rozsáhlého archeologického výzkumu v případě realizace jakéhokoliv projektu dostavby radnice. Takový výzkum by potom představoval patrně jednu z nejdůležitějších, nejrozsáhlejších a patrně i nejsledovanějších akcí v samotném srdci našeho hlavního města, jednu z největších příležitostí středověké archeologie ke komplexnímu poznání klíčového místa dějin Prahy.

Zdeněk Dragoun

PRAHA L - PRAŽSKÝ HRAD**JIŘSKÁ ULICE**

V srpnu 1987 byla vyhloubena zjišťovací sonda v trase budoucího kolektoru na východním dvoře čp. 2 (bývalý Ústav šlechtičen), u paty prvního pilíře severní arkády vpravo od vjezdu do dvora z Jiřské ulice. V severní části sondy byl pod recentními vrstvami (vyrovnávací vrstvy, komunikační úrovně) zjištěn pás základové zdi pro pilíře arkády (247,20 m n. m.) a k němu příslušející, v horní části až 90 cm široký základový vkop. V jižní části sondy bylo v úrovni 246,70 - 247,10 m n. m. odkryto opukové zdivo kladené na maltu, tvořící pravděpodobně jihozápadní roh blíže neurčitelného prostoru (šířka zdiva nebyla zjištěna). Z interiéru se zachovala část podlahy (246,70 m n. m.), z níž byl získán jediný zlomek keramiky, umožňující pouze rámcové datování do období 15. stol. Zachycené zdivo, které zaniklo pravděpodobně požárem v r. 1541 (bylo překryto mohutnou vrstvou požárového charakteru), bylo zřejmě součástí původní zástavby, která byla právě po zmíněném požáru nahrazena stavbou pernštejnskou a o níž nemáme dosud z archeologického hlediska nejmenší představu. Sonda nebyla z provozních důvodů prohlubována až na podloží (dno sondy v úrovni 246,60 m n. m.), práce však budou pokračovat v rámci předstihového výzkumu před vlastní stavbou kolektoru.

Jaromír Žegklitz, AÚ ČSAV

JIŘSKÉ NAMĚSTÍ

a) V r. 1987 (červenec - říjen) proběhla 4. sezóna předstihového výzkumu, a to před průčelím svatojiřské baziliky. Prozkoumaná plocha (170 m²) sousedila na západní straně s plochou zkoumanou v r. 1984. Nejstarším objektem je severní zeď chodby z poloviny 12. stol., spojující kostely sv. Víta a sv. Jiří. Chodba vedla po nejvyšším hřbetu skalního podloží. Jižně od objevené zdi se pod současnou dlažbou nacházelo skalní podloží a původní souvrství byla zcela odstraněna (úroveň podloží klesá jižním směrem z 255,90 na 255,60 m n. m.). Terén severně od zdi klesal původně směrem k severu (doložený interval 255,90 - 255,30 m n. m.). K chodbě bylo přizděno románské zdivo s bránou, datované předběžně do 13. stol. a interpretované jako obřadní zeď kláštera sv. Jiří. Z brány byly zachyceny patky ostění portálu a 2 křivkové jamky, patrně z vlastních vrat. V areálu kláštera byla prozkoumána část interiéru stavby ze 13. stol. Na západ od zdi byl dokončen výzkum parcely z první poloviny 13. stol. V jejím jihovýchodním rohu byla objevena 5,10 m hluboká cisterna či studna (kóta dna 252,20 m n. m.) a zachycena pravděpodobně zadní stěna polozemnice, zkoumané z větší části již v r. 1984. Zmíněná parcela je tak - již jako druhá v pořadí - prozkoumána v úplnosti. Vrstvy a objekty 14. - 15. stol. zachyceny nebyly. Podstatným přínosem je prozkoumání dvou domů, zaniklých ve druhé polovině 16. stol. Z východního domu byla na zkoumané ploše odkryta část místnosti s podlahou ze čtvercových dlaždic. Další prostor byl vydlážděn valouny a proti předchozí místnosti o 0,5 m zahlouben. Nelze rozhodnout, zda jde o další místnost či exteriér (dvůr apod.). Stavba zanikla požárem. V úplnosti byl prozkoumán druhý dům, z něhož se dochovaly dva původně valené zaklenuté sklepy. Vstup byl zjištěn ve východní stěně jižního sklepa, ve východní a jižní stěně byly klenuté výklenky, v severní stěně byl vstup do severního sklepa s portálem. V podlaze jižního sklepa byla vyhloubena 2,10 m hluboká cisterna, Na jižní straně byl dodatečně vyhlouben další sklep, jen zčásti obezděný, přístupný z jižní strany. Všechny sklepy, a tedy i dům, byly zbořeny a do vyrovnání terénu sloužily jako smetiště. Z jeho obsahu stojí za upozornění množství kachlů, pocházející minimálně z pěti kamnových těles, z nichž jedno bylo zřejmě nalezeno v úplnosti, dále pak nález keramické pečící trouby a zlatého prstenu. Původní úroveň terénu z doby, kdy domy stály, se vně nikde nedochovala. Nejmladší objekty (17. - 19. stol.) jsou zastoupeny

dřevěnými vodovody a cihlovými kanály a kanálky. Úroveň povrchu se stabilizovala položením dlažby na kótě 255,90-256,60 m n. m.

b) Sledovali jsme rovněž hloubení před čp. 36 na severní straně náměstí (úroveň povrchu 258,10 m n. m.) Bylo zjištěno mohutné souvrství, nasedající na opukovou destrukci. Pod ní se nacházelo podloží (253,10 - 253,30 m n. m.). Ve štole ražené jižním směrem byla odhalena plenta z opukových kamenů o dochované výšce 1,10 m, jejíž funkce je nejasná (val?). Původně šlo o mohutnou konstrukci, protože její destrukce byla zachycena v délce minimálně 6 m. Nalezenou situaci nelze interpretovat bez plošného odkryvu.

c) V listopadu 1987 bylo zjištěno neohlášené prohlubování stávajícího sklepa v jižní části domu čp. 34 asi o 1 m (úroveň podlahy 254,30 m n. m.). Na ploše sklepa bylo z větší části zničeno souvrství, datované podle nečetné keramiky do 10. - 12. stol., a zjištěn průběh skalního podloží, které klesá k severu ve zjištěném intervalu 253,90 - 252,70 m n. m. Prozkoumány byly také spodní části dvou odpadních jímek, porušených při stavbě současného čp. 34 v letech 1876 - 1881. Severní z nich obsahovala soubor keramiky z přelomu 15. a 16. stol., jižní jímka pak pouze recentní zásypy - zřejmě byla vybrána již při stavbě čp. 34.

Jan Frolík, AÚ ČSAV

JÍZDÁRNA – DVŮR

V červnu byly v souvislosti s projektovanou stavbou kolektorového systému položeny při jižní hraně 3 sondy, které měly ověřit pokračování pohřebiště, nacházejícího se v jeho bezprostředním severním a západním sousedství, i do jeho prostoru. Žádné indicie nasvědčující existenci hrobů v těchto místech nebyly nalezeny. Pod recentními navážkami bylo v hloubce 50 - 60 cm pod dnešní dlažbou obnaženo sterilní podloží (kolem kóty 260,10 m n. m.).

Ivana Boháčová, AÚ ČSAV

JIŽNÍ KŘÍDLO

V červnu 1987 byl proveden předstihový výzkum v trase inženýrských sítí v místnostech bývalé telefonní ústředny v komplexu jižního křídla Pražského hradu. Nejdůležitějším zjištěním byl objev původní úrovně jižního parkánu (251,40 - 251,80 m n. m.), tvořené valounovým dlážděním, které se z obou stran mírně sklánělo k vydlážděnému žlábků, patrně pro odtok vody. Stejná situace byla zjištěna i předchozím výzkumem v zahradě Na valech. Bezprostředně na tomto dláždění a pod dlaždicovou podlahou místnosti (252,30 m n. m.) a dvěma tenkými vyrovnávacími vrstvami byla prozkoumána mohutná odpadní (zásypová) vrstva s bohatým archeologickým materiálem (zejména četné zlomky kachlů), datovatelným do konce 15. a počátku 16. stol. Pod dlážděnou úrovní parkánu byla zjištěna starší, pravděpodobně rovněž komunikační úroveň, upravená drobným štětováním, a pod ní torza zahloubených objektů (kulové jámy, žlábek), o jejichž funkci však z důvodu jejich torzovitosti nelze říci nic bližšího. Sondou v sousední, východněji položené místnosti byla zjištěna obdobná situace, do značné míry ovšem porušená mladšími zásahy; byly zde zjištěny zbytky tří poměrně mohutných opukových zdí, které však nebylo možné vzhledem k absenci

jiných nálezů datovat přesněji než jako novověké. Úrovně podloží nebylo ani jednou sondou dosaženo. Výzkum byl z kapacitních a časových důvodů ukončen v úrovni požadované stavební firmou (251,20 m n. m.).

Jaromír Žegklitz, AÚ ČSAV

JIŽNÍ ZAHRADY (NA VALECH, RAJSKÁ)

V západní části zahrady Na valech a v přilehlé zahradě Rajske pokračovaly těžební práce 3,60 m hlubokým výkopem podél průčelí jižního hradního křídla. Výkop v celé své délce probíhal novověkými navážkami obsahujícími převážně keramiku 16. stol. a v horních partiích narušoval situace související s recentními zahradními úpravami. Ojedinelou příměsí byly zlomky mladohradištní keramiky. Na několika místech byla zachycena severní hrana příkopu vyhloubeného do skalního podloží jižně od parkánové hradby. Zajímavá zjištění přineslo sledování stěn a čela výkopu probíhajícího při západní straně tzv. Kuchyňského dvorku. Rostlá skála vystupuje v jihozápadním rohu dvorku až těsně k současnému povrchu (245,00 m n. m.). Směrem k východu musel původní terén značně klesat. Výškový rozdíl mezi uvedenou kótou a sterilním podložím v blízkém Ludvíkově křídle dosahuje nejméně 5 m. Těsně na sever od zmíněného vrcholu bylo skalní podloží přerušeno uměle vyhloubeným příkopovitým útvarem, jehož hrana byla sledována na kótu 242,70 m n. m. Ze spodních částí objektu byla získána keramika 13. století.

Ivana Boháčová, AÚ ČSAV

LUMBEHO ZAHRADA

Během r. 1987 probíhaly rozsáhlé výkopové práce v jižní části Lumbeho zahrad. Sledování přineslo pouze novověké vrstvy a objekty. V listopadu proběhl předstihový výzkum na ploše cesty, protínající ve směru východ-západ střed zahrady. Po začistění sprašového podloží (úroveň 252,20 - 252,30 m n. m.), které překrývalo zjřlovatělou břidlicí, bylo možno identifikovat 4 hrobové jámy s kostrovými pohřby. Všechny byly bez milodarů, H 3/87 byl dvojhrob. Plochu dále protínala ve směru severozápad-jihovýchod kamenná zeď, pravděpodobně původní renesanční ohradní zeď Rudolfovy bažantnice. Zmíněné pohřebiště je tak prozkoumáno v úplnosti (viz Staletá Praha X, s. 96 - 102).

Zdeněk Smetánka - Jan Frolík, AÚ ČSAV

PRAŠNÝ MOST

V květnu až říjnu 1987 byly prováděny rozsáhlé stavební úpravy v prostoru Prašného mostu a v jeho nejbližším okolí (ulice U Prašného mostu). Násyp přetínající Jelení příkop a zasahující do ulice U Prašného mostu byl ve dvou krátkých několikadenních etapách odtěžen do hloubky 5 m, včetně pěti pilířů a dvojité brány mostu z let 1535 - 1536, jež zůstaly původně v jeho tělese zachovány až do současné úrovně dlažby (256,00 m n. m.). Vzhledem k podmínkám vytvořeným stavební firmou se podařilo zdokumentovat již jen půdorysnou situaci mostní konstrukce, která vykazuje některé odlišnosti od dochované plánové dokumentace. Z násypu byly získány ojedinelé zlomky keramiky 15. - 19. stol. V ulici U Prašného mostu byla pod recentními navážkami zjištěna valounová dlažba, totožná s dlážděním doloženým k r. 1607. V severní části ulice spočívá na zjřlovatělém skalním podloží (255,40 m n. m.), místy překrytém spraší, v jižní části nasedá na smetištní souvrství 16. stol. Zeď obnaženou ve stratigraficky starší poloze lze považovat za někdejší obřadní zeď areálu Královské zahrady.

Ivana Boháčová, AÚ ČSAV

SEVERNÍ VYBĚŽEK

V únoru až červnu 1987 proběhl záchranný výzkum v tzv. Severním výběžku, tj. palácovém křídle mezi prvním a čtvrtým hradním nádvořím (Na baště). Po dohodě se stavbou byla část výkopů provedena archeologickými metodami (22,5 m³), v ostatních byly průběžně dokumentovány a vzorkovány profily (23 m). Vývoj terénní situace lze rekonstruovat následovně: Na zjílovatělé skalní podloží, skloněné k severu (257,40 - 256,80 m n. m.), překryté zjílovatělou spraší, nasedá původní půdní horizont (úroveň 257,00 - 257,10 m n. m.), obsahující ojedinělý pravěký stěp. Na něm spočívá 30 - 120 cm silné sídlištní souvrství (úroveň podlah 258,00 m n. m.). Jeho nejstarší část tvoří vrstva a dvě úrovně objektů (blíže neinterpretovatelné jámy, kúlové jamky), předběžně datované do 9. - 10. stol. Keramikou s kalichovitou profilací okraje je datován fragment polozemnice (?) s torzem dřevěné konstrukce a některé jámy. Fragment další polozemnice je datován keramikou se zduřelou profilací okraje. Další vývoj nelze doložit, protože nejpozději při přestavbách v 16. a 18. stol. byly mladší situace odstraněny a vrstvy 13. stol. se nacházejí přímo pod dnešní podlahou. Výjimkou je jihozápadní roh křídla, kde se podařilo zachytit 120 cm silné smetištní souvrství s keramikou a dalšími artefakty druhé poloviny 16. stol. a s 57 rozptýlenými drobnými mincemi.

Jan Frolík, AÚ ČSAV

SLÉVÁRNA - DVOREK

V r. 1987 pokračoval předstihový výzkum na slévárenském dvorku. Bohatý materiál přinesl jak vkop pro Víceúčelový sál a parkánové vrstvy ze 16. stol., tak vrstvy s keramikou 12. - 13. stol. Pozornost byla věnována především výzkumu valového opevnění, resp. jeho plent (sondy II-V), a to severozápadního nároží centrální části hradiště a připojené severní hrany opevnění západního předhradí. Celkově jde o 4 fáze, z nichž nejstarší nebyla zatím z technických důvodů v úplnosti prozkoumána. Na povrchu plenty západního předhradí byl nalezen závěsek ze stěpu terry sigilaty z doby římské. V sondách II a IV byly pod výše uvedeným opevněním zjištěny vrstvy s keramikou středohradištního rázu. Povrch podloží byl zachycen v rozmezí 252,10 - 248,80 m n. m.

Kateřina Tomková, AÚ ČSAV

STARÝ PALÁČ

V lednu a únoru 1987 pokračoval výzkum pohřebiště zjištěného v r. 1986 ve Starém paláci, v jižní polovině místnosti s valem (sonda IV). Celkem (tj. včetně r. 1986) bylo nalezeno 16 kostrových hrobů orientovaných ve směru západ-východ s odchylkami směrem jihozápad-severovýchod. Hroby ležely v několika vrstvách nad sebou a z větší části byly porušeny. Pouze 2 hroby obsahovaly celý skelet, 6 hrobů horní partie koster a 8 hrobů spodní partie koster. Často byly zjištěny dřevěné úpravy hrobových jam, eventuálně částečné obložení kameny. Hrobovou výbavu představovalo 17 esovitých záušnic o průměrech od 15 do 24 mm a síle drátu od 1,5 do 3,5 mm. Vrstvu obsahující hroby oddělovala od podloží (242,40 - 241,80 m) vrstva podobného charakteru, avšak bez nálezů. Sonda VI prokázala, že pohřebiště nepokračovalo severním směrem. Sonda VII měla ověřit pokračování dále na západ v prostoru jižní brány Hradu. Kromě průběhu starší sondy K. Fialy zde byla zjištěna mohutná předzákladová konstrukce jižní zdi hradby - věže a snad jeden nepatrný pozůstatek hrobu; případné další hroby byly zřejmě zničeny vkopem pro románská zdiva. Pohřebiště pochází z doby před postavením románské hradby, nejspíše z období 11. stol. eventálně první třetiny 12. století.

Kateřina Tomková, AÚ ČSAV

STARÝ PALÁC - LUDVÍKOVO KŘÍDLO

V druhé polovině roku byl zahájen plošný předstihový výzkum v suterénu Ludvíkova křídla v ploše vymezené předpokládaným průběhem parkánové zdi na jihu a hranou stoupajícího rostlého podloží v severní části prostoru (240,50 m n. m.). Středohradištní a mladohradištní sídlištní horizont i pohřebiště známé ze sondáže z r. 1986 byly značně porušeny mladšími zásahy, zvl. vlastní stavbou Ludvíkova křídla a činnostmi s ní souvisejícími (mj. výkop parkánové hradby). Vrstva, do níž byly ukládány pohřby, zůstala sporadicky zachována jen v jižní části plochy, kde byly odkryty pozůstatky dalších čtyř hrobů. V jednom případě byla prokázána superpozice hrobových jam, z nichž spodní byla obložena opukovými kameny. Jiné vybavení hrobů nebylo zjištěno. V následných sídlištních souvrstvích mladohradištního (keramika s kalichovitou profilací okrajů) a středohradištního období nebyly do konce r. 1987 zjištěny žádné výrazné pozůstatky sídlištních objektů.

Ivana Boháčová, AÚ ČSAV

STARÝ PALÁC - SEVERNÍ DVOREK

Během r. 1987 pokračoval příležitostně s dlouhodobými přestávkami předstihový výzkum v prostoru pod současnou dlažbou, započatý v r. 1986. Práce se soustředily na jižní část dvorku, kde byla rozebírána souvrství spadající převážně do mladohradištního období. Ze sklonku této epochy pochází objekt, značně narušený mladšími zásahy, z něhož zůstalo zachováno pouze torzo hliněné podlahy s podkladem z valounů, ohraničené na jedné straně podezdívkou z kamenů s hliněným pojivem. V rámci mladohradištních souvrství se výzkum dotkl i vrstev, jejichž vznik je spojován s výstavbou románského paláce. V nejstarším zkoumaném horizontu byla odkryta další břevna valového opevnění a nevelký úsek jeho čelní kamenné plenty. Z tělesa valu byly získány nepočtené zlomky středohradištní keramiky. Datování zdív, která porušují popisovanou situaci, nebylo zatím upřesněno. Sterilní podloží nebylo zastíženo ani na kótě 250,70 m n. m.

Ivana Boháčová, AÚ ČSAV

VÍCEÚČELOVÝ SÁL

Sondáž v západní části tzv. Víceúčelového sálu v prostoru před románskou hradbou navázala na předstihový výzkum z let 1983 - 1985. Sonda I prořala vrstvy s mladohradištní keramikou, pod nimiž byl odkryt v nevelkém úseku žlábek (palisádový?), zahloubený do zjílovatělého podloží (249,60 - 250,10 m n. m.). Sonda II u jižní zdi sálu (základová spára na úrovni 253,10 - 253,30 m n. m.) zachytila v horní části opět zůstatky konírny ze 16. - 17. stol., porušené mladšími objekty. V prostoru, kde byl předpokládán v 16. stol. zaniklý příkop, byla před románskou hradbou zachycena až 4 m silná souvrství sídlištního charakteru z 10. - 13. stol. Do období trvání keramiky se zduřelými okraji lze datovat i zde zjištěnou část dřevěné stavby na kamenné podezdívce. Zdá se tedy, že příkop před románskou hradbou v těchto místech nebyl.

Kateřina Tomková, AÚ ČSAV

VINNÉ SKLEPY

Dvěma sondami položenými v jižním sousedství druhého hradního nádvoří v prostoru tzv. vinných sklepů měla být ověřena situace pod úrovní dlažby dnešního suterénu. Prvá sonda zachytila v nevelké vzdálenosti od nádvoří zdi jižního křídla, v místě, kde byl předpokládán příčný severojižní příkop, hranu příkopovitého útvaru vyhloubeného ve směru západ-východ

do skalního podloží (kóta 250,40 m n. m. - 249,00 m n. m.). Jeho výplň byla tvořena souvrstvím s keramikou 16. stol. a s četnými pozůstatky dřevin, plodů (např. broskev, líska) i opracovaných dřev. Ve druhé sondě spočívala současná dlažba bezprostředně na rostlé břidlici (kóta 250,70 m n. m.).

Ivana Boháčová, AÚ ČSAV

PRAHA 1 - HRADČANY

HRADČANSKÉ NÁMĚSTÍ

V letech 1986 a 1987 pokračovaly práce v objektech jižní fronty Hradčanského náměstí výstavbou nové trafostanice a přeložkami inženýrských sítí v prostoru nádvoří Schwarzenberského paláce čp. 185/IV. Ačkoliv na základě výsledků průzkumu sousedního přízemního prostoru jsme mohli spolehlivě očekávat původní úroveň podloží v hloubce 60 cm pod dnešní dlažbou dvora (kóta podloží 260,80 m n. m.), nálezové situace jak v bagrovaných rýhách, tak v místě plošného odkryvu 13 x 13 m se s našimi předpoklady zcela míjely. Výsledkem výzkumu nádvoří čp. 185/IV je zjištění, že nádvořím prochází v poledníkovém směru výrazný předěl zhruba v linii západního ukončení západního křídla renesančního paláce. Na východ od této linie byly jen ojediněle zastiženy intaktní zbytky podloží, a to až v hloubce větší než 2 m; celé zastižené nadloží v této části bylo novověké, vyplněné různými stavebními sutěmi. Prostor západně od zjištěné linie, i přes četné mladé zásahy, poskytl představu o původní modelaci terénu. Ten byl v této partii plochý, ale brzy před linií předělu se začal prudce svažovat k východu a vytvořil útvar podobný příkopu, jenž ještě v severní obvodové stěně nádvoří byl necelý 1 m široký a hluboký asi 4 m pod dnešní úrovní dvora. Směrem na jih se rozšiřoval. Část jeho výplně byla středověká ze 14. stol., dochovaná výlučně v horní části západního svahu, zbytek jeho objemu včetně dna byl vyplněn novověkými zásypy, patrně souvisejícími s melioračními pracemi známými z písemných pramenů. Při geologickém posouzení lokality zjistil RNDr. J. Zavřel na západ od tohoto příkopovitého útvaru tektonické poruchy v mocném souvrství svahových sutí a připustil přírodní původ příkopovité deprese. Na ploše západně od deprese byly mezi novověkými a současnými zásahy zastiženy i zbytky sídlištních situací starších, zejména 13. a 14. stol., reprezentovaných několika kúlovými a sídlištními jamami. Z doby středohradištní pocházejí dva vaničkovité, asi 200 cm dlouhé a jen mělce (10 cm) zahluobené objekty, známé pouze z řezu bagrované rýhy. Areál zástavby za dnešní jižní frontou Hradčanského náměstí nebyl tedy do 14. stol. pro osídlení nijak intenzívně využíván, jak to potvrdil už výzkum v r. 1985, neboť jeho původní modelace byla pro běžné osídlení příliš dynamická.

Jarmila Čiháková, PSSPPOP

JELENÍ ULICE

V říjnu 1987 byl ve stěně nehlášeného výkopu pro elektrokabel před čp. 195/IV zdokumentován relikt objektu se zlomky keramiky patřící pravděpodobně kultuře únětické. Torzo dalšího objektu s analogickou výplní, který však vzhledem k dochovanému rozsahu nelze považovat za průkazný, bylo zjištěno před čp. 199/IV (niveleta podloží 269,00 m n. m.). Pohřebiště zachycené I. Borkovským v r. 1937 v bezprostředním severním sousedství nebylo zřejmě výkopem dotčeno.

Ivana Boháčová, AÚ ČSAV

PRAHA 1 - MALÁ STRANA

BESEDNÍ ULICE

V souvislosti s výstavbou teplovodu byl proveden výkop při severní straně Besední ulice. V hloubce 2 m byly při dně vypreparovány dva zahluobené sídlištní objekty o maximální délce 2,6 m a hloubce 100 cm. Objekty byly překryty požárovou vrstvou a obsahovaly keramiku z počátku 13. století.

Václav Huml, MMP

BŘETISLAVOVA A VLAŠSKÁ ULICE

V současné době probíhají přípravné práce k zahájení jedné z nejrozsáhlejších rekonstrukcí historického jádra Prahy, ke komplexní regeneraci Janského vršku. Celá regenerace, jež obsáhne více než 60 domů, bude zahájena rekonstrukcí objektů v Břetislavově a Vlašské ulici. Proto zde byl jako první etapa celkového výzkumu zahájen v r. 1986 předstihový archeologický výzkum. Jeho úkolem je především poznat nejdůležitější etapy vývoje nadloží a přinést základní informace o geologické a geomorfologické situaci mikrorajónu. Po zhodnocení výsledků bude následovat další etapa, zaměřená tentokrát již na řešení klíčových otázek zdejšího osídlení. Předstihový výzkum byl zatím realizován více než 20 menšími izolovanými sondami, jejichž rozmístění bylo bohužel dáno více prostorovými a provozními možnostmi než vypracovanou taktikou výzkumu. Souhrnný obraz historického vývoje lokality není proto možné v této fázi výzkumu podat; naše poznání představuje zatím spíše tříšť výsledků (často značně odlišných), které přinesly jednotlivé sondy. Nicméně z nich zřetelně vyplývá, že zjištěná geomorfologická situace je zásadně odlišná jak od dnešní situace, tak od situace rekonstruované na základě dosavadního geologického průzkumu, a že ve sledované oblasti Vlašské a Břetislavovy ulice chybějí výraznější stopy po osídlení bezpečně starším než ze 13. století.

Michal Tryml, PSSPPOP

JANSKÝ VRŠEK

V další sezóně se archeologický výzkum rotundy sv. Jana Křtitele v Oboře soustředil na plochu bývalé sakristie na severní straně rotundy. Neporušená podlaha zde byla dokladem toho, že po zrušení kostela v r. 1784 nebyl v těchto místech likvidován starší hřbitov, a poskytovala reálnou naději na zachycení staršího horizontu hrobů, případně zbytku terénní situace předchozího sídliště, avizovaného nálezy z r. 1986 uvnitř rotundy. Výzkumem bylo odkryto zdivo starší, patrně gotické malé sakristie o rozměrech 3,60 x 2,10 m s nepatrným zbytkem podlahy z keramických dlaždic o rozměrech 20 x 20 x 5,5 cm. Tato sakristie byla přizděna k lodi rotundy ještě před připojením obdélné lodi na západní straně a v souvislosti s její stavbou bylo částečně zeslabeno zdivo jižní části lodi rotundy ve snaze o zvětšení prostoru a zarovnění severní stěny gotické sakristie. Spojem mezi rotundou a sakristií obstarával vchod, který byl situován na stejném místě jako pozdější vstupní otvor mladší sakristie, ústil však v odlišné horizontální úrovni. Vně starší sakristie bylo odkryto 6 hrobů z raného, vrcholného a pozdního středověku. Keramické nálezy z nejmladšího z nich představují terminus post quem pro stavbu mladší sakristie a kladou její vznik do 16. stol. Uvnitř starší sakristie bylo prozkoumáno 5 hrobů starších než tato stavba, z nichž 2 jsou prokazatelně starší než samotná rotunda. Zbytky dalších 2 hrobů patřících k pohřebišti, které zde existovalo před výstavbou rotundy, byly zjištěny i uvnitř východní části apsidy pod vrstvou opukových kamenů, staticky zpevňujících vnitřní prostor apsidy. U žádného z pohřbů nebyly nalezeny milodary. V druhotném uložení a v nepatrných zbytcích staršího sídlištního

horizontu byly zaznamenány keramické zlomky, hlásící se svým formováním i výzdobou do středohradištního období. Do této doby je třeba klást počátky zdejšího osídlení. Úroveň podloží v místě sakristie klesá k východu a jihu téměř stejným spádem z úrovně 215,49 na 215,25 m n. m. (respektive z 215,45 na 215,23 m n. m.).

Zdeněk Dragoun, PSSPPOP

JOSEFSKÁ ULICE

Při výměně kamenné dlažby ambitu kláštera sv. Tomáše (čp. 28/III) byla poskytnuta možnost položit zjišťovací sondy. Jejich výsledkem je překvapivé konstatování, že východní křídlo ambitu je nevyčerpanou a velmi kvalitní archeologickou lokalitou. Pod souvislou hřbitovní vrstvou (kóta dlažby 192,50 m n. m., dno hřbitovní vrstvy 190,00 m n. m.) zůstalo zachováno 130 - 160 cm vysoké souvrství, které se tvořilo od 9. do 13. stol. Z této mocnosti do 11. stol. vzniklo spodních 40 cm stratigrafie. vyplněných hustou spleť zahlubovaných objektů (niveleta podloží 189,00 m). Interpretace dalších 90 cm nárůstu terénu není před zpracováním jednoznačná. Nejstarším zbytkem stavební činnosti je shluk kamenů, vysvětlitelný jako podezdívka kladená na hlínu z poloviny 13. stol. Následujícím stavebním prvkem je gotické zdivo mezi ambitem a rajským dvorem, prokazatelně mladší než keramika třetí čtvrtiny 13. stol., která pochází z nejmladších sídlištních situací. Vstupní portál na rajský dvůr je jednoznačně novověký, neboť jeho barokní základové zdivo nasedá na užší, hladké a průběžné nadzemní zdivo gotické.

Jarmila Čiháková, PSSPPOP

KARMELITSKÁ ULICE

a) Předstihový výzkum proběhl ve východní části velké tělocvičny Tyršova domu (čp. 450/III), v místech plánovaného speciálního tělocvičného zařízení, zapuštěného pod úroveň podlahy tělocvičny. V ploše 75 m² byly odtěženy navážky (stavební sutě, škvára) související s dostavbou tělocvičny po r. 1923. Zasahovaly do hloubky kolem 2 m a sloužily jako izolace proti zemní vlhkosti. Sutě zakrývaly torza 23 barokních pilířů (průměrný rozměr 60 x 60 cm. zachovaná nadzemní výška 50 cm) a dvou zdí. Dosažená hloubka výkopu odpovídala potřebám stavby, ale investor umožnil na dvou místech prohloubení až na archeologicky sterilní podloží. Realizované sondy měly rozměry 3,2 x 1,6 a 3 x 2,5 m. Základy pilířů porušovaly násypové vrstvy, které vyrovnávaly výškový rozdíl mezi západní a východní částí území. Zvýšily zde úroveň terénu až o 120 cm. Tyto násypy obsahující zlomky keramiky datovatelné do 16. - 18. stol., nasedaly na téměř vodorovné souvrství tenkých vrstev, které nesly známky provizorního zpevnování povrchu valouny a střídaly se s polohami malty. Maltové horizonty a část opukové zdi v jedné ze sond dokládají v těsném okolí zkoumané plochy zděnou zástavbu. Souvrství lze datovat do 14. stol. a jeho mocnost činí až 60 cm. Lokalita byla intenzívně osídlena ve 13. stol. Kromě ohniště, mnoha kúlových jamek a části zahloubeného objektu (polozemnice?) odkryly sondy zařízení sloužící k výrobě či zpracování železa. Jejich součástí tvořila oválná mělká vyhřívací výheň s vypálenými stěnami i dnem, vyplněná zbytky dřevěného uhlí a drobnými kousky strusky. Dále byly dokumentovány části jam, pravděpodobně tavičích, se stěnami vymazanými stříbřitě šedým žáruvzdorným jílem. Přímou výrobu železa indikují nalezené úlomky rudy i množství struskových slitků s žebrovitými otisky po dřevěném uhlí. Stratigraficky nejstarší objekt (část okrouhlé jámy) zasahuje již do světlých povodňových náplavů i pod hladinu spodní vody. Z jeho výplně bylo získáno pouze několik atypických keramických zlomků, technologicky shodných s nádobami s kalichovitou profilací okraje.

Jan Zavřel, PSSPPOP

b) Při hloubení rýh v jižní části nádvoří čp. 528/III byly dokumentovány a vzorkovány vzniklé terénní řezy. V jižní části rýhy byl na všech přístupných místech (zahájení prací nebylo ohlášeno a při příchodu pracovníků PSSPPOP byla již větší část rýhy zapázena) zjištěn jako nejstarší antropogenní vrstva téměř metr mocný hřbitovní horizont. Hrobové jámy byly na řezech téměř nečitelné a pokud lze z dokumentovaných úseků soudit, ležely kostry vesměs v poloze východ-západ. Bylo zjištěno i vícenásobné pohřbívání. Ze hřbitovní vrstvy nebyly získány žádné nálezy. Jde nepochybně o hřbitov patřící k nedalekému románskému kostelu sv. Vavřince ještě v době před výstavbou obřadní hřbitovní zdi. Místo, kde hřbitov končil (v severní části rýhy se hroby nevyskytovaly), bylo bohužel porušeno mladšími zásahy. Způsob jeho ohrazení (pokud existovalo) nám proto zatím uniká.

Michal Tryml - Jan Zavřel, PSSPPOP

MALOSTRANSKÉ NÁMĚSTÍ

V listopadu 1987 byl na pěti místech dokumentován výkop pro inženýrské sítě probíhající před západní frontou zástavby horní části Malostranského náměstí. V severní polovině bagrované rýhy byla situace podstatně narušena recentními zásahy, takže zvrstvení historického nadloží i úroveň geologického podloží byly spolehlivě zaznamenány v jižní polovině výkopu. Nepočtené keramické nálezy z nejstarších vrstev včetně superpozice ohnišť zhruba uprostřed délky rýhy jsou nevýrazné a náleží spíše období raně středověkému. Podloží v jižní partii výkopu stoupá od jihu k severu z úrovně 201,56 m n. m. na niveletu 202,41 m n. m.

Zdeněk Dragoun, PSSPPOP

SNĚMOVNÍ ULICE

Při rozsáhlé rekonstrukci v areálu České národní rady prováděl kolektiv odborných pracovníků PSSPPOP dlouhodobý archeologický dohled, který nenarušoval hladký průběh stavby. Z rozboru řezů na ploše čp. 176/III je zřejmé, že tento prostor patřil k nejdříve osídleným místům pražského podhradí. Intenzita osídlení už v nejstarší době byla značná, jak dokládá téměř třiceticentimetrový nárůst terénních vrstev, prokládaných objekty do poloviny (?) 10. stol. (kóta podloží 195,80 m n. m.). Je patrná i určitá změna ve využití plochy, ke které došlo v průběhu 11. - 12. stol. Vzhledem k situování zastižných situací na svahu je rekonstrukce nárůstů terénu obtížná a není možné ji zodpovědně zobecnit před podrobným zpracováním lokality. Pro sledování pravěkého osídlení pražské kotliny je důležitý nálezy keltské keramiky, druhotně přemístěné po svahu ještě před příchodem nejstarších slovanských obyvatel.

Jarmila Čiháková, PSSPPOP

TRŽIŠTĚ

Při rekonstrukci Vratislavského paláce (čp. 366/III) byl v uličním traktu objektu objeven polozasypaný, dosud neznámý gotický (pozdně gotický?) sklep. Na severní straně sklepa se dochovala vstupní šíje, v jejímž prostoru byl výzkumem získán řez terénem. Na podloží jílovité hlíny zde nasedá téměř dva metry mocné kulturní souvrství, do něhož byla z úrovně 199,90 m n. m. zahloubena šíje objeveného sklepa. Nevelký počet nálezů neumožňuje bezpečné datování souvrství, ale absence mladších nálezů v něm uvedenému časovému určení výstavby sklepa neodporuje.

Michal Tryml, PSSPPOP

ÚJEZD

V poslední etapě předstihového archeologického výzkumu ve dvoře domu čp. 425/III byl zkoumán volný prostor, ohraničený na obvodu zahluobenými sídlištními objekty. Po preparaci celé plochy bylo odkryto několik kúlových jamek, které nelze spojovat s dříve sledovanými objekty. V jihozápadní části vnitřního dvora byla provedena sondáž u základů kamenného domu, který byl odkryt v r. 1986. Výsledkem zkoumání je nález jižní stěny, která uzavírala obdélníkovou dispozici domu. Na západě jej spojovala zeď s budovou čp. 425/III. Základy domu (8 x 8,6 m) o maximální šířce stěn 1 m byly založeny do splachových vrstev Petřína. Na jih od této stavby bylo nalezeno torzo dalšího sídlištního objektu z první poloviny 13. stol. Výsledkem sezóny r. 1987 je dokončení plošného archeologického výzkumu sídliště, patřícího k okrajové části vsi Újezda, jejíž jádro bylo situováno poblíž kostela sv. Jana Křtitele. Podle nálezů keramických střepů lze její zámkový horizont datovat do první poloviny 13. století.

Václav Huml, MMP

PRAHA 1 - STARÉ MĚSTO

MALE NÁMĚSTÍ

Sledování rekonstrukčních prací v Richtrově domě čp. 459/I se soustředilo na prostor vnitřního dvora objektu. Při zemních úpravách zde byly zachyceny novověké substrukce s použitými patrně gotickými nevýraznými stavebními fragmenty. Nevelký zbytek historického nadloží mezi rozsáhlými výkopy inženýrských sítí přinesl nepočtené nálezy raně středověké keramiky a potvrdil mírný sklon terénu mezi Michalskou ulicí a Malým náměstím.

Zdeněk Dragoun, PSSPPOP

NÁRODNÍ TŘÍDA

Za archeologického dohledu byly ve sklepech čp. 973/I hloubeny dvě statické sondy, vzdálené od sebe asi 8 m. Pod podlahou sklepů evidovaly obě zvrstvení zásypů staroměstského příkopu s nálezy keramiky 14. - 17. stol. Sonda umístěná při jižní průčelní zdi domu dosáhla šterkopiskového podloží v úrovni 188,52 m a potvrdila předpoklad, že jižní zeď domu je založena do zásypu příkopu, jehož vnější vyzděná stěna probíhá v těchto místech v trase Národní třídy. Sonda při severní stěně sklepa ani v nejhlubší dosažené úrovni 188,39 m n. m. podloží nezachytila. Z uvedených nivelet je možné usuzovat, že dno příkopu nebylo ideálně rovné. Vzhledem ke zjištění z nedaleké Perlové ulice, kde dno příkopu u vnitřní vyzděné stěny bylo zaznamenáno v úrovni 188,20 m n. m., je možné předpokládat mírný sklon dna od vnější k vnitřní opěrné zdi.

Zdeněk Dragoun, PSSPPOP

OVOCNÝ TRH

a) Závěrečná etapa předstihového výzkumu proběhla v jihovýchodním rohu staveniště na ploše asi 22 m x 15 m. V průběhu prací bylo využito též poznatků geofyzikálního měření. Výzkumem byly zjištěny 4 zahluobené sídlištní objekty, další nálezy výrobních objektů (pece) a nepravidelná smetištní jáma, situovaná v centrální části Ovocného trhu. Ze sídlištních objektů je nejvýznamnější část polozemnice o délce 3,6 m a hloubce 70 cm, opatřená na jižní straně pecí kruhového půdorysu o průměru 1,5 m. Na jejím obvodu byly nalezeny zbytky kamenného zdiva. Při preparaci smetištní jámy (9 x 7 m) se ukázalo, že v druhé fázi byla její jižní strana ohrazena kúly s výpletem. V blízkosti byla odkryta původní dlažba provedená

štětováním. Tato nejstarší zjištěná dlažba byla založena na vltavských sedimentech a zčásti překrývala starší kulturní vrstvu, popřípadě výplň starších objektů. Výrobní objekty pocházejí jak z doby před vznikem nejstarší úpravy náměstí, tak i z doby po jejím zadláždění. Podle předběžných výsledků lze část sídelní situace spojovat s ranou fází výstavby Havelského města a u několika objektů s obdobím, kdy bylo postaveno opevnění Václava I. (1234-1245).

b) Záchranný výzkum pokračoval v proluce mezi čp. 957/I a západně od čp. 573/I. Při stavbě ubytoven byly zde zachyceny základy kamenné stavby o délce 10 m a při vnitřní lici nároží zásyp se zlomky nádob a skla ze 14. stol. Průběh zdiva v severním směru byl sledován po uvolnění další plochy. Základy stavby jsou postaveny do písčitých sedimentů Vltavy a není vyloučeno, že objekt stál při městské hradební zdi. Na jižní části zkoumané plochy byl nalezen segment základů stavby obdélníkové dispozice. Zeď orientovaná ve směru východ-západ o výšce 230 cm tvořila s odbouranou severojižně orientovanou zdí nároží větší stavby, která byla postavena do zářezů staroměstského příkopu. Podle keramiky ze zásypu lze zánik odkryté stavby datovat do 16. stol. Místnost byla původně klenutá, jak dokládá zbytek rizalitu na severní straně zdiva.

Václav Huml, MMP

STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ

a) V souvislosti s dokončováním I. etapy rekonstrukce Královské cesty bylo v r. 1987 sledováno několik zásahů do terénu Staroměstského náměstí. Jihovýchodně od věže Staroměstské radnice byl v březnu realizován výkop, který zachytil stratigrafii analogickou situaci před čp. 483/I (viz PSH XXI, Královská cesta e)). Charakteristická šedočerná humózní jílovitá hlína s množstvím organických zbytků zde dosahovala mocnosti až 175 cm s bází v úrovni asi 189,10 m n. m. Značný rozsah této partie nadloží, zjištěný i ve výkopech kolektoru, nasvědčuje spíše než přítomnosti zahloubeného objektu existenci rozměrnější terénní deprese, jejíž původ a přesné datování není za dosavadního torzovitého stavu poznatků jednoznačně určitelné. Rovněž v březnu byl dokumentován výkop inženýrských sítí, přetínající v jihovýchodní části náměstí rýhu z r. 1986 a probíhající ve směru severovýchod-jihozápad. Složení i nivelety terénu odpovídaly předchozím zjištěním. Do šterkopískového podloží byly zahloubeny dva rozměrné objekty (délka asi 180 a 260 cm), představující nejstarší složku historického nadloží. Vzhledem k rychlosti postupu prací v tomto neohlášeném výkopu nemohly být blíže sledovány a otázka jejich původu a funkce zůstává otevřenou. V dubnu byl sledován více než 10 m dlouhý výkop situovaný kolmo k radničnímu průčelí zhruba uprostřed jeho jižní fronty. Na řezu byla zaznamenána trojnásobná úprava povrchu prostranství, vesměs středověkého původu, ve spodní partii tentokrát zcela chybí černá humózní jílovitá hlína. Úroveň podloží stoupá k jihu z úrovně 190,01 na niveletu 190,58 m n. m. Další výkop byl realizován před domem čp. 551/I a zachytil pod stávající dlažbou jednu recentní a dvě středověké úpravy prostranství. Černá humózní jílovitá hlína, jejíž vznik souvisí s provozem a životem na raně středověkých komunikacích a prostranstvích, zde dosahovala výšky 35 cm. Povrch podloží, tvořeného hnědým zahliněným pískem a ve spodní partii okrovými šterkopísky, zaznamenaný v úrovni 191,60 m n. m., přesně koresponduje s údaji získanými v blízkosti při sledování výkopu inženýrských sítí na konci r. 1986 (viz PSH XXI, Staroměstské náměstí a)).

Zdeněk Dragoun, PSSPPOP

b) Sondy realizované v domě čp. 550/I v souvislosti s jeho rekonstrukcí zjistily pod podlahou 2. suterénu pouze geologické podloží. Pod podlahou jižního sklepa situovaného horizontálně mezi úrovní 1. a 2. suterénu bylo v jeho jihozápadním rohu odkryto základové zdivo zahloubeného prostoru, který půdorysně nekoresponduje se stávajícím stavem a je stratigraficky starší. Keramické nálezy z jeho zásypu je možné klást do 16. stol., což zpochybňuje předpokládanou příslušnost dnešního sklepa ke gotické stavební periodě objektu.

Zdeněk Dragoun, PSSPPOP

TÝNSKÁ ULICE

Záchranná akce ve statické sondě u severozápadního nárožního pilíře loubí Týnské školy (čp. 604/I) skončila v srpnu 1987, kdy sonda byla prohloubena o další metr, aniž dosáhla podloží a základové spáry pilíře. Zastižená část nadloží o mocnosti 282 cm (kóta 192,58 - 189,76 m n. m.) byla vytvořena 38 vrstvami, z nichž spodních osm (vrstvy 31 - 38) je vodorovných, zatímco výše položené vrstvy se od hloubky 190,40 m n. m. zřetelně svažují k severu k podélné ose Týnské ulice. Ostatní závěry, vyslovené po první sezóně (viz PSH XXI, zde omylem výkop situován do Týnské uličky), zůstávají v platnosti.

Ladislav Hrdlička, AÚ ČSAV

PRAHA 2 - VYŠEHRAD

VYŠEHRADSKÉ SADY

V r. 1987 byla zahájena další etapa výzkumu Vyšehradu odkryvem v prostoru knížecí a královské akropole v jihozápadní části hradiště. Archeologický výzkum Vyšehradu tím navázal na výzkum z let 1924 - 1935, který prováděl Státní archeologický ústav v Praze za vedení K. Gutha a E. Šittlera, a plní jeden ze svých výzkumných úkolů, které si vytyčil při svém zahájení: provést revizi některých částí starších výzkumů, aby bylo možné v závažných bodech rekonstruovat původní nálezovou situaci na důležitých objektech staršího období nebo všude tam, kde bude třeba pokusit se o novou interpretaci. Bylo položeno celkem 5 sond (S 1 - S 5 v průběžném číslování S 209 - S 213), které byly umístěny v jižní a jihozápadní části. Po provedení měřické, fotogrammetrické a fotografické dokumentace byly sondy zasypány a povrch terénu uveden do původního stavu, s čímž rovněž projevil souhlas majitel pozemku - Správa národní kulturní památky Vyšehrad. Po stratigrafické stránce vykazují všechny sondy stejné nálezové hodnoty. Po skrytí humusové vrstvy o síle 15 - 20 cm byla zjištěna hnědá hlinitá nesourodá vrstva o síle 40 - 70 - 80 cm, která navazovala pravidelně až na drobné výjimky na hnědočernou až černou sídlištní vrstvu, v níž byl porůznu nepravidelně nalézán osteologický materiál a ojedinělé nálezy keramiky z různých období, převážně z mladší doby hradištní. Všechny sondy zachytily terén výzkumu z let 1924 - 1927 a potvrdily jednoznačně, že výzkum vytěžil téměř beze zbytku převážnou většinu keramického materiálu, pronikl k rostlému podloží a zjistil v podstatě všechny sídlištní horizonty. Zdivo palácové stavby orientované v ose západ-východ, na niž nasedá stavba hradební věže (tzv. muzejní budova), bylo postaveno jednorázově a ve všech kontrolních stratigrafických situacích překrývá starý sídlištní horizont, který není starší než rámcově 10. stol. Rovněž nebyly zjištěny žádné starší sídlištní objekty ani části staveb, které by starší výzkum opomněl zkoumat anebo snad svým výkopem nezachytil. V plošném odkrytu S 5 o délce 15 m byla téměř v plném rozsahu zjištěna základová rýha pro žlábek palisády, orientovaná od západu k východu. V příští sezóně bude výzkum pokračovat v se" verozápadní části této parcely na knížecí a královské akropoli v místech tzv. černé studny.

Bořivoj Nechvátal, AÚ ČSAV

PRAHA 4 - CHODOV

Při stavební úpravě přízemí tvrze v Chodově byly nalezeny zbytky dřevěné konstrukce objektu, tvořené z kůlů a fošen. Výkopy do hloubky 220 cm bylo zjištěno, že podložní vrstva šedého jílu obsahovala spáleništní vrstvu identickou s vrstvou 13. - 14. stol., zjištěnou výzkumem nádvoří v r. 1970. V severní části vnitřního nádvoří tvrze byla při stavebních pracích odkryta vrstva šedočerné hlíny obsahující nález krojidla k pluhu.

Václav Huml, MMP

PRAHA 9 - HORNÍ POČERNICE

Na katastru dnešních Horních Počernic bylo v místech, kde se stýkají tři původní katastry obcí Chvály, Dolní Počernice a Hostavice, při výstavbě inženýrských sítí pro sídliště Černý most II r. 1987 výrazně porušeno a z větší části zcela zničeno osídlení zaniklé středověké vesnice. Vzhledem k postupu stavby musel být výzkum zahájen na sklonku léta 1987, a to především prozkoumáním fragmentu pece a sídlištních objektů z první poloviny 13. - 14. stol. Pec pod zbytky zřícené kupole uchovala ve svém vnitřním zásypu keramiku s okraji z první poloviny 13. stol. Dosud odkryté pozůstatky zděných objektů s keramikou 13. - 14. stol. byly narušovány orbou, neboť se zde dlouhodobě nacházela pole, jak dokládá stabilní katastr, ale i patrným sekundárním vybíráním kamene. Povrchový sběr, který zde byl současně realizován, přinesl určitá zjištění o rozsahu a základní dispozici středověkého osídlení, které se rozkládalo po obou březích potoka. Na pravém břehu byly jeho stopy setřeny stavbou téměř dokonale; skrývka vedená místy až na rostlý terén nebyla však provedena důsledně, a tak se na několika místech objevily ostrůvky nadloží se shluky keramiky z 13. - 14. stol. a osamoceně u zbytku destrukce větších kamenů i zlomky nádobkových kachlů z poloviny 16. stol. Přeložkou potoka Chvalky vznikla enkláva s relativně zachovaným terénem pro možnost výzkumu, který by měl pokračovat ještě v r. 1988. Uvažujeme-li o identifikaci tohoto středověkého sídliště s určitou historicky známou lokalitou, lze je snad spojovat se zaniklou středověkou vsí Babice. Nejstarší získané hmotné doklady osídlení z výzkumu r. 1987 jsou ovšem o více než sto let starší než první zmínka o této lokalitě, objevující se v písemných pramenech až r. 1356. Hned poprvé je uváděna existence dvojích Babic (AČ 26, 1), které byly rozděleny do dvou dílů; jeden z nich byl pak r. 1385 odprodán ke klášteru sv. Anny v Praze (RTT I, 503). Rozdělení Babic přetrvalo až do počátku 16. stol., kdy se r. 1510 v záznamu transakce jmenuje ve výčtu platů i plat v Babicích a Babičkách. O dva roky později nám přináší jedna z posledních zmínek o lokalitě určité upřesnění její polohy jako „pod Chválami v Babicích“ (AČ 26, 4; DZ 84, A 6). Jestliže přihlídneme k utváření terénu v bezprostředním okolí naleziště, k jeho přirozenému sklonu od návrší, na němž se rozkládá historické jádro Chval, do širokého mělkého údolí, na jehož počátku naleziště leží, přičemž tento spád je sledován vodotečí (potok Chvalka, pravobřežní přítok Rokytky), mohla by zkoumaná plocha zaniklé středověké vesnice v poloze na potoce Chvalka odpovídat oněm Babicím, nacházejícím se podle stručného popisu písemného pramene „pod Chválami“.

Julie Richterová, MMP

PRAHA 9 - HOSTAVICE

Druhá výzkumná sezóna v r. 1987, která probíhala na zbývající, stavbou inženýrských sítí a regulací potoka (levobřežní přítok Rokytky) neporušené ploše, v pásu sond paralelním k situaci z r. 1986 (viz PSH XXI, Hostavice), prozkoumává objekty hospodářského charakteru - zásobní jámy (dvě z nich přestřešené o hloubce 90 cm), odpadní jámy, širší žlab a síť kulových jam a jamek. Další předpokládané zemnice již nebyly zachyceny, nacházely se

pravděpodobně více na sever a byly odstraněny zásahem stavby. Veškeré objekty a vrstvy v jejich okolí pocházejí z první poloviny 13. stol. Kromě keramických zlomků (zvonovité misky s vlnovkami, zduřelé okraje) můžeme uvést významnější předměty ze železa a kovů vůbec, např. torzo ostruhy (bodec nebo malé kolečko odlomeno), kruhovou přezku, nůž s částí střenky, vedle ostatních běžných předmětů, jako jsou podkovy aj. Podařilo se lokalizovat menší relikty osídlení z vrcholného až pozdního středověku, považovaný zprvu za zánikový horizont této zaniklé sídlištní polohy. Nejmladší materiál z 15. stol. se soustřeďoval ve vrstvě pouze na okraji odkryté plochy v blízkosti vodoteče a jeho charakter bylo možno určit jako pozůstatek vyrovnávací planýrky. K posloupnosti vývoje lokality a dispoziční situaci vesnice se lze vyjádřit zatím pouze hypoteticky na základě kombinace výsledků rozboru indikační skicy stabilního katastru (i.č. 146, SÚA Praha) a dosažených archeologických dokladů středověkého osídlení. Je značně pravděpodobné, že zkoumaná poloha z předlokačného období existence vesnice dokumentuje sídlištní jádro, které bylo posunuto dále k jihovýchodu, na druhý břeh přítoku Rokytky. Pokud bude možno provést zamýšlenou sondáž v historickém jádru dnešní obce a ověřit si tak stáří a počátek osídlení zde, vyřeší se snad vztah obou sídlištních poloh jednoznačněji. Písemné prameny registrují Hostavice až v 15. století.

Julie Richterová, MMP